

โบราณวัตถุ ที่ถูกลักลอบ ออกนอกประเทศไทย

ศาสตราจารย์ ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือมาเล่มหนึ่ง ชื่อ ศิลปะเอเชียในพิพิธภัณฑ์ ส่วนตัวของชาวอเมริกัน (American Collections of Asian Art) เป็นหนังสือขนาด ๓๓x๒๕ ซม. หนา ๒๒๔ หน้า มีรูปภาพประกอบเป็นจำนวนมาก พิมพ์โดยบริษัท การพิมพ์มาร์ค (Marg Publications) ถนนมหาตมะกานธี เมือง บอมเบย์ ๔๐๐ ๐๒๓ ประเทศอินเดีย ใน พ.ศ. ๒๕๒๘

ข้าพเจ้าต้องขอยอมรับตามตรงว่า เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าใจอย่างยิ่ง เพราะมี

รูปที่ ๑ นายจอห์น ดี รอคกีเฟลเดอร์ที่ ๓ และภรรยา กำลังชมพระพุทธรูปยืนสัมฤทธิ์แบบทวารวดี แต่พระพุทธรูปองค์นี้ อาจจะถูกนำออกจากประเทศไทยด้วยการขออนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมายก็ได้

รูปภาพเป็นจำนวนมากของโบราณวัตถุ
ในประเทศไทยที่ถูกลักลอบนำออกนอก
ประเทศและปัจจุบันนี้ไปอยู่ในพิพิธ
ภัณฑ์ส่วนตัวของเศรษฐีอเมริกัน

โบราณวัตถุเหล่านี้ประชาชน
คนไทยมิได้เคยเห็นเลย และข้าพ
เจ้าคิดว่ากรรมศิลปากรเองก็คงไม่
เคยรู้จัก แต่ได้ถูกลักลอบออกนอก
ประเทศไทยไปอย่างสบาย

อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าขอกล่าวไว้
ด้วยว่า โบราณวัตถุในประเทศไทยรวม
ทั้งศิลปะไทยเองนั้น มีมากกว่าที่ปรากฏ
ในหนังสือเล่มนี้เสียอีก และมีได้ปรากฏ
แต่เฉพาะในพิพิธภัณฑสถาน
เศรษฐีอเมริกันเท่านั้น แต่ในพิพิธภัณฑ
สถานสาธารณะเองก็มี ดังเช่นที่หลัง
รูปพระนารายณ์บรรทมสินธุในสถาบัน
ศิลปะแห่งเมืองชิคาโก สหรัฐอเมริกา
ดังเป็นที่เรารู้จักกันคืออยู่แล้ว

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงพิพิธภัณฑ
สถานส่วนตัวของเศรษฐีอเมริกัน ๑๐ แห่ง
แต่บางแห่งก็มีได้กล่าวถึงโบราณวัตถุ
ในประเทศไทย แม้ว่าจะมีอยู่ ฉะนั้น
ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงเฉพาะ ๓ แห่งที่มีรูป
โบราณวัตถุในประเทศไทยอยู่เท่านั้น
ชิ้นแรกของหนังสือ เป็นคำนำ
ของบรรณาธิการซึ่งคงเป็นนายธริกะ
สพะวัต (Radhika Sabavala) ชาว
อินเดีย ในตอนท้ายของบทความของ
เขามีย่อหน้าหนึ่งซึ่งจะขอแปลมาไว้
ดังต่อไปนี้

“ถ้าหนังสือเล่มนี้เป็นที่พอใจ
ของผู้อ่าน มาร์คก็อาจจะตีพิมพ์เล่ม
ที่ ๒ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับผู้รวบรวม
ศิลปะเอเชีย ซึ่งไม่อยู่ในเล่มนี้ออกมา
ก็ได้ เราจะได้ว่ายังมีโบราณศิลปวัตถุ
ในประเทศไทยจีนใดอีกบ้าง ที่ถูกลัก
ลอบออกไปนอกประเทศ - ผู้แปล)

“ข้าพเจ้าต้องขอยอมรับตามตรงว่า เมื่อ

ข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ข้าพเจ้า

รู้สึกเศร้าใจอย่างยิ่ง เพราะมีรูปภาพเป็น

จำนวนมากของโบราณวัตถุในประเทศ

ไทยที่ถูกลักลอบนำออกนอกประเทศ และ

ปัจจุบันนี้ไปอยู่ในพิพิธภัณฑสถานส่วนตัวของ

เศรษฐีอเมริกัน

โบราณวัตถุเหล่านี้ประชาชนคนไทย

มิได้เคยเห็นเลย และข้าพเจ้าคิดว่ากรรมศิลป

ากรเองก็คงไม่เคยรู้จัก แต่ได้ถูกลักลอบ

ออกนอกประเทศไปอย่างสบาย”

ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ข้อหนึ่งของ
ระบบการเมืองและสังคมของอเมริ
กันก็คือ พิพิธภัณฑสถานส่วนตัว
ใหญ่ของฝ่ายก็จะตกไปเป็นของพิพิธ
ภัณฑสถานสาธารณะ ดังจะเห็นได้
จากในหนังสือเล่มนี้ (ความจริงเพื่อ
ขอลดเปอร์เซ็นต์จากภาษีเงินได้ ซึ่งสูง
มากในสหรัฐอเมริกา - ผู้แปล) สิ่งนี้ไม่
ใช่ความสำเร็จอันเล็กน้อย เพราะไม่
ใช่ว่าโบราณศิลปวัตถุจะได้รับการ
ศึกษาเพื่ออนุชนรุ่นหลังเท่านั้น แต่จะ
เป็นที่ซึ่งคนธรรมดาและผู้รู้สามารถ
เข้าไปศึกษาได้ ทั้งชาวอเมริกัน
และประชาชนของโลกทั้งหมด ผู้ที่

มีความคิดทางชาตินิยมอันคับแคบ
อาจรู้สึกไม่สบายใจว่าสมบัติของ
ชาติของตนต้องตกไปอยู่ในสหรัฐ
อเมริกา ถ้าเราจะผลักดันจริยธรรม
ข้อนี้ออกไป ก็น่าจะเห็นว่า การ
ชื่นชมในความงามนั้น ไม่ได้จำกัด
อยู่เฉพาะชาติใดชาติหนึ่งเท่านั้น
แน่นอนที่เราย่อมไม่สนับสนุนการ
ลักลอบนำโบราณศิลปวัตถุออกจาก
ประเทศใดประเทศหนึ่ง (ถ้าเป็นจริง
ได้ก็จะดีมาก - ผู้แปล) แต่โบราณ
ศิลปวัตถุก็ยังเป็นวิธีที่น่าชื่นชมที่สุด
สำหรับการเข้าใจและชื่นชมวัฒนธรรม
ของผู้อื่น”

ถัดจากนั้นเป็นบทนำของนาย **ประตปติศย์ บัด** (Pratapaditya Pal) ชาวอินเดียซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งภัณฑารักษ์ใหญ่ของแผนกศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะของเมืองลอสแอนเจลิส (Los Angeles County Museum of Art) สหรัฐอเมริกา ก็ยอมเป็นของธรรมดาอยู่เอง ที่เขาจะต้องเขียนชมเชย **เศรษฐีอเมริกันผู้รวบรวมศิลปะเอเชีย** ในหนังสือเล่มนี้ทั้งสิบคน

ท้ายที่สุดเขาได้อ้างถึงบทความของนาย **กอร์ดอน วอชเบิร์น** (Gordon B. Washburn) ผู้ล่วงลับไปแล้ว และเคยเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เพื่อจัดการขอยืมโบราณศิลปวัตถุในประเทศไทยออกไปแสดงในสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งที่ ๒ ในราว พ.ศ. ๒๕๑๓ นายวอชเบิร์นได้เขียนเกี่ยวกับนาย **รอกกีเฟลเลอร์** (Rockefeller) มหาเศรษฐีชาวอเมริกันผู้รวบรวมโบราณศิลปวัตถุไว้ว่า **“ในการนำศิลปะและวัฒนธรรมของทวีปเอเชียมายังประเทศทิศตะวันตก นายรอกกีเฟลเลอร์เชื่อว่า ชีวิตของเราทั้งหมดจะมีค่ายิ่งขึ้น และเราจะมีความรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมายยิ่งขึ้นเกี่ยวกับชนชาติอันยิ่งใหญ่ ที่เราอาศัยอยู่ร่วมโลกด้วย”**

ขอน้ำฟ้าเจ้าผู้แปลก็เห็นชอบด้วย ถ้าไม่มีการลักลอบนำโบราณศิลปวัตถุออกนอกประเทศ

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงเศรษฐีอเมริกัน ๓ คนที่มีรูปโบราณวัตถุในประเทศไทยที่ถูกลักลอบออกนอกประเทศปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ คนแรกก็คือ **นายจอห์น ดี รอกกีเฟลเลอร์ที่ ๓** (John D. Rockefel-

ler, 3rd, พ.ศ. ๒๔๔๘- ๒๕๒๑) ความจริงข้าพเจ้ารู้จักกับนายจอห์น ดี รอกกีเฟลเลอร์ที่ ๓ และภรรยาของเขา (รูปที่ ๑) ดีพอใช้ นายรอกกีเฟลเลอร์ที่ ๓ เป็นคนเรียบร้อย ไม่อวดความมั่งมีและแม้จะทำบุญคือให้เงินแก่การกุศลไว้มาก แต่ก็ตายด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ มีเพื่อนของเขาเคยบอกแก่ข้าพเจ้าว่าเขาห้ามเขาไม่ให้ซื้อโบราณวัตถุที่ถูกลักลอบออกนอกประเทศ แต่เขาก็ไม่ยอมฟัง อาจจะเพราะเรื่องการลดภาษีเงินได้นี้เอง เพราะ **เศรษฐีอเมริกันยอมจะต้องหาเงินมือหนึ่ง และให้เงินแก่การกุศลอีกมือหนึ่ง** มิฉะนั้นจะต้องเสียภาษีเงินได้เป็นจำนวนมหาศาล ปัจจุบันโบราณวัตถุทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียของเขา ได้ยกให้แก่ **สมาคมเอเชีย** (The Asia Society) ซึ่งเขาเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น มีจำนวนทั้งหมดประมาณ ๒๕๐ ชิ้น สมาคมเอเชียตั้งอยู่ที่กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ตัวอาคารได้สร้างสำเร็จใน พ.ศ. ๒๕๒๔ สามปีภายหลังที่เขาได้วายชนม์ไปแล้ว ผู้ที่เขียนบทความเกี่ยวกับเขาในหนังสือเล่มนี้ก็เป็นผู้ที่ข้าพเจ้ารู้จักดีคือ **ดร. โรเบิร์ต บราวน์** (Robert L. Brown) เคยเป็นอาสาสมัครอเมริกันมาทำงานในประเทศไทย รู้ภาษาไทยดี และปัจจุบันทำงานเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์สอนศิลปะอินเดีย อยู่ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่เมืองลอสแอนเจลิส (UCLA) สำหรับ **โบราณวัตถุรูปแรก** ที่ถูกลักลอบออกนอกประเทศไทย ก็คือรูป **พระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรย** จากอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ หล่อด้วยสัมฤทธิ์ ผึงเงินและหินสีดำ สูง ๘๖.๕๒ ซม. (รูปที่ ๒)

ดร.บราวน์กล่าวว่ารูปนี้ คงจะเป็นประติมากรรมจากทวีปเอเชียภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่งามที่สุดในพิพิธภัณฑ์ของนายรอกกีเฟลเลอร์ มาจากกลุ่มสัมฤทธิ์ซึ่งค้นพบใน พ.ศ. ๒๕๐๗ จากปราสาทขอมที่ถูกทิ้งร้างแห่งหนึ่ง ในอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประติมากรรมสัมฤทธิ์กลุ่มนี้ ชาวบ้านเป็นผู้ค้นพบ และนับว่ามีจำนวนหลายร้อยชิ้น (แต่บางเสียงก็ว่ามีราว ๒๐ - ผู้แปล) ทั้งหมดได้ถูกลักลอบออกนอกประเทศไทย หรือตกไปอยู่ในพิพิธภัณฑ์ส่วนตัวของเอกชนภายในประเทศไทย (โดยที่ไม่ได้เข้าไปอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของประเทศไทยเลยจนองค์เดียว - ผู้แปล) ส่วนใหญ่ของประติมากรรมที่ค้นพบมีขนาดเล็กแต่รูปพระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรยของนายรอกกีเฟลเลอร์รูปนี้ก็เป็นหนึ่งในจำนวนขนาดใหญ่ที่สุดประมาณ ๑๐ รูปด้วยกัน และก็เป็นประติมากรรมสัมฤทธิ์ที่งามที่สุดของกลุ่มทั้งทางด้านคุณภาพ ความสมบูรณ์และความงาม พระโพธิสัตว์ทรงผ้าสั้น มีสายรัดองค์เชือกคาดอยู่ที่บนพระองค์ พระองค์ไม่ทรงเครื่องประดับ แต่อาจจะเคยทรงสวมเครื่องเพชรนิลจินดาก็ได้พระเกศาเกล้าเป็นทรงสูงอยู่เหนือพระเศียร (ชฎามงกุฎ) และมีเจดีย์เล็ก ๆ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรยประดับอยู่ด้านหน้าเหนืออกศา อาจเคยทรงถือสิ่งต่าง ๆ ในพระหัตถ์ พระเนตรผึ่งด้วยหินสีดำและแผ่นเงิน ถ้านำไปเทียบกับศิลปะขอมในประเทศกัมพูชาแล้ว ก็คงจะมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๓- ๑๔

อีกรูปหนึ่งเป็นรูป **บุรุษสลัก** จากศิลาทราย กำลังนั่งชันเข่าขวาขึ้น (รูปที่ ๓) ๖๘.๒๖ ซม. เชื่อว่าได้มาจากเมืองศรีเทพ ในเขต

จังหวัดเพชรบูรณ์ อายุราวพุทธ
ศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ และอาจเป็นรูป
บุคคลกำลังทำท่าบูชา

ดร.ไฮรัม วูดเว็ด (Hiram W. Woodward, Jr.) ผู้เคยเป็นอาสาสมัครอเมริกันเข้ามาทำงานในประเทศไทยและรู้ภาษาไทยดีอีกคนหนึ่ง ได้นำเอาเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่ารูปนี้อาจเป็นรูปของไอยนรรษัสตะ (Aiyana-Shasta) ท่านผู้นี้เป็นเทพเจ้าทางภาคใต้ของประเทศอินเดีย เป็นโอรสของพระอิศวรและพระนารายณ์ เมื่อพระนารายณ์ทรงแปลงร่างเป็นสตรีมีนามว่า นางโมหินี ไอยนรรษัสตะเป็นเทพที่มีผู้เคารพนับถือมากทางภาคใต้ของประเทศอินเดียตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจฬะ ตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ลงมา แต่ประติมากรรมของเทพเจ้าองค์นี้ก็มิได้อยู่แล้วตั้งแต่สมัยราชวงศ์ปัลลวะ และมีอยู่รูปหนึ่งซึ่งมีอายุราว พ.ศ. ๑๒๕๐ ได้ค้นพบในประเทศศรีลังกา ด้วยเหตุนี้ การที่พิธีเคารพบูชาไอยนรรษัสตะจะมาปรากฏขึ้นในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะเดียวกันก็ไม่ใช่สิ่งน่าแปลกประหลาดอันใด ทรงผม ทำนุ่งชั้นเข้าขวา (มหाराชลีลาสน์) และผ้าที่รัดเข้า (โยกปฏัญ) ก็ดูจะแสดงว่าเป็นรูปของไอยนรรษัสตะได้ แต่ถึงกระนั้น ก็ยังคงเป็นรูปเดียวที่ค้นพบในภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ดร.บราวน์กล่าวว่า ไม่ว่าจะรูปนี้จะหมายถึงใคร แต่ก็เป็ศิลปะวัตถุที่น่าชื่นชม เป็นรูปที่สลักขึ้นโดยแสดงรูปที่ ๒ พระโพธิสัตว์ศรีอาริยมตไตรย สัมฤทธิ์ สูง ๕๖.๕๒ ซม. ศิลปะแบบทวารวดีรุ่นเก่า พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ จากอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในพิพิธภัณฑ์ของสมาคมเอเชีย (The Asia Society) กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

รูปที่ ๓ รูปบุรุษนั่งชันเข่า ศิลาทราย สูง ๖๘.๒๖ ซม. อายุยังไม่แน่นอน ว่ากันว่าได้มาจาก เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

กายวิภาคเป็นอย่างดี เช่น ลูกกระเดือก กระดูกไหปลาร้า และกระดูกซี่โครง การแสดงกายวิภาคตามจริงเช่นนี้ เป็นของผิดปกติในศิลปะอินเดียและภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็มีอยู่แก่ประติมากรรมหมูน้อยที่เมืองศรีเทพ คร.บราวน์ได้เขียนแถมท้ายด้วยว่า แม้เมืองศรีเทพจะน่าสนใจอย่างยิ่งทางด้านวิชาการ แต่อิทธิพลทางด้านศิลปะจากที่ต่าง ๆ ก็คงจะยังต้องค้นคว้ากันต่อไป

แม้ทั้ง ดร.บราวน์ และดร. รูดเว็ดจะมีความเห็นว่า ประติมากรรมรูปนี้เป็นของแท้ แต่ข้าพเจ้าก็ยังอดสงสัยไม่ได้ว่า จะเป็นประติมากรรมที่สลักขึ้นใหม่เมื่อไม่นานมานี้ เพราะเหตุว่าทั้งทรงผม และหน้าตา รวมทั้งคัมพู ก็เป็นแบบที่ยังไม่เคยเห็นในประเทศไทย การสลักให้เห็นลูกกระเดือกและโครงกระดูก ก็เป็นของแปลก ข้าพเจ้ายังไม่เคยเห็นประติมากรรมที่ศรีเทพว่า มีลักษณะชัดเจนเช่นนี้ อีกประการหนึ่ง การที่นั้งชันเข้าขวามีฝั้วรักก็เคยเห็นมีแต่ที่บุโรพุทโธในเกาะชวา ในประเทศไทยไม่เคยพบด้วยเหตุนั้น ประติมากรรมรูปนี้ ข้าพเจ้าจึงมีความคลางแคลงใจอยู่มาก เช่นเดียวกับรูปพระอิศวรและโคนนทิ ซึ่งเป็นภาพสลักนูนต่ำศิลาทราย ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑ์ที่เมดท์ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้ถูกลักลอบออกนอกประเทศไทยเช่นเดียวกัน และว่าได้มาจากเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

เศรษฐีอเมริกันอีกคนหนึ่งที่ต้องกล่าวถึงก็คือ นายนอร์ตัน ไซมอน (Norton Simon) (รูปที่ ๕) ผู้สร้างพิพิธภัณฑ์นอร์ตัน ไซมอน ที่เมืองพาซาดีนา (Pasadena) ในรัฐแคลิฟอร์

รูปที่ ๕ นายนอร์ตัน ไซมอน ผู้สร้างพิพิธภัณฑ์นอร์ตัน ไซมอน เมืองพาซาดีนา รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

เนีย สหรัฐอเมริกา เพื่อจัดตั้งแสดงโบราณศิลปวัตถุส่วนตัวของเขาโดยเฉพาะ และก็มีโบราณวัตถุสำคัญซึ่งถูกลักลอบออกไปจากประเทศไทยหลายชิ้น นายนอร์ตัน ไซมอน เกิดใน พ.ศ. ๒๔๕๐ และปัจจุบันก็ยังมีชีวิตอยู่ เขาเป็นนักอุตสาหกรรม และร่ำรวยมั่งคั่งอย่างรวดเร็ว ในชั้นแรกเขาสะสมศิลปะตะวันตกก่อน และต่อมาจึงได้หันมาสนใจศิลปะตะวันออก ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ เขาได้สมรสกับดาราทาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงคือ เจนนีเฟอร์ โจนส์ (Jennifer Jones) และเธอเป็นผู้ที่ทำให้เขาหันมาสนใจในศิลปะตะวันออก ผู้เขียนบทความเกี่ยวกับนายนอร์ตัน ไซมอน ก็คือ นายประตปติศย์ ปิล ชาวอินเดียที่เคยกล่าวถึงมาแล้วข้างต้น

โบราณวัตถุชิ้นหนึ่งในพิพิธภัณฑ์นอร์ตัน ไซมอนที่ถูกลักลอบออกไปนอกประเทศไทย ก็คือ แผ่นทองคำสูง ๕.๐๘ ซม. มีลายคูนเป็น

รูปพระโพธิสัตว์ศรีอารียเมต ไตรย เพราะมีรูปเจดีย์อยู่เหนือพระเศียร (รูปที่ ๕) ประทับนั่งขัดสมาธิเพชรอย่างหลวม ๆ อยู่เหนือดอกบัว พระหัตถ์ขวาอาจถือดอกบัวตูมและพระหัตถ์ซ้ายถือหม้อน้ำมนต์ รูปนี้อาจมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ แผ่นทองคำนี้ อาจจะถูกลักลอบขุดและนำออกไปจากเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ก็ได้

โบราณวัตถุที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งก็คือ เทวรูปพระอาทิตย์ศิลาทราย สูง ๑๑๓.๖๗ ซม. คือ ๑ เมตรกว่า และคงถูกลักลอบนำออกมาจากเมืองศรีเทพเช่นเดียวกัน (รูปที่ ๖) พระอาทิตย์ทรงมาลา ๘ เหลี่ยมตามแบบศิลปะที่เมืองศรีเทพ มีลวดลายอยู่ด้านหน้าและด้านข้างของมาลา ทรงสวมกุณฑลเป็นรูปวงกลม มองเห็นแต่เพียงด้านข้าง มีประภาณฉกอยู่เบื้องหลัง แต่ส่วนใหญ่ได้หักหายไปแล้ว มีลวดลายอยู่บนประภาณฉกนั้น ซึ่งอาจเป็นเกศาก็ได้ รูปนี้คงมีเพียง ๒ กร และยื่นด้วยอาการครึกังค์ (เอียงคน) ซึ่งควรจะเป็นโบราณวัตถุที่มีอายุเก่าพอใช้ คือในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ ทรงผ้าโจงกระเบนสั้นตามแบบศรีเทพ มีขมวดชายพกอยู่ทางด้านหน้า ปรากฏว่าเศียรได้ถูกลักลอบออกมาก่อนนานมาแล้ว และเป็นของนายเบน เฮลเลอร์ (Ben Heller) นายนอร์ตัน ไซมอน ได้ซื้อเศียรจากนายเบน เฮลเลอร์ ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ส่วนองค์ได้ปรากฏขึ้นในอีก ๒ ปีต่อมา หลังจากนายไซมอนได้ตรวจดูว่าเศียรและองค์เป็นของเทวรูปเดียวกันแล้ว จึงได้ซื้อองค์และนำมาเศียรมาต่อกันเข้า เนตร

แต่เดิมอาจจะฝังพลอย ซึ่งนายประคับ
ทิพย์ บัด กล่าวว่าเป็นทับทิมซึ่ง
เกี่ยวข้องกับพระอาทิตย์

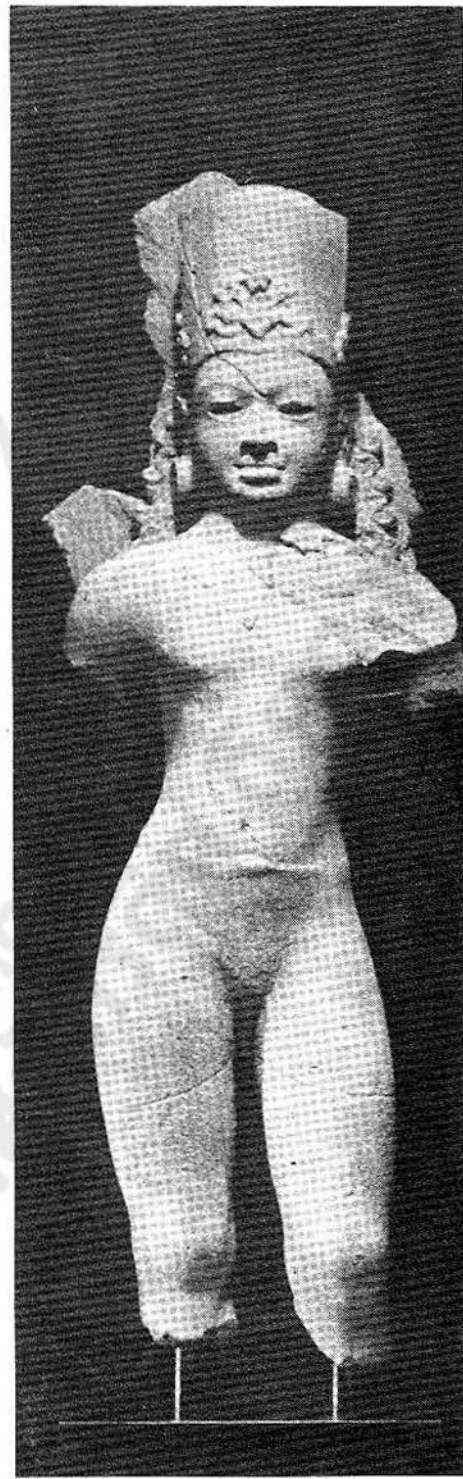
ความจริงข้าพเจ้าได้เห็นโบราณ
วัตถุ ที่ถูกลักลอบออกนอกประเทศ
ไทย ในพิพิธภัณฑ์นอร์ตัน ไชมอน
ทั้งหมด แต่ที่ข้าพเจ้ารู้สึกเสียดาย
มากที่สุด ก็คือเทวรูปพระอาทิตย์
องค์นี้ เพราะมีความงามยิ่งกว่า
เทวรูปพระอาทิตย์ที่เราได้มาจาก
เมืองศรีเทพนานมาแล้ว และปัจจุบัน
รักษาอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
ที่กรุงเทพฯ มากนัก ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้า
เขายอมแลก (ซึ่งคิดว่าคงไม่ยอมมาก
กว่า - ผู้แปล) แม้จะต้องส่งของดี ๆ
ของเราที่มีซ้ากันอยู่หลายชิ้นไปแลก
สักชิ้นหนึ่งก็ควรยอม

**ปรากฏว่า ในพิพิธภัณฑ์
นอร์ตัน ไชมอน มีพระพุทธรูป
แบบทวารวดีจากประเทศไทย
หลายองค์ แต่ในหนังสือเล่มนี้ได้
ตีพิมพ์ภาพถ่ายเพียงองค์เดียว (รูป
ที่ ๑ และ ๔) เป็นพระพุทธรูปยืน
ศิลาขนาดใหญ่สูงถึง ๒๒๓.๕๒
ซม. หรือ ๒ เมตรกว่า (ขอให้
ท่านผู้อ่านลองคิดดูเอาเองก็แล้วกัน
ว่า จะถูกลักลอบออกไปจากประเทศ
ไทยได้อย่างไร - ผู้แปล) แม้พระกร
ชายจิวร และพระบาทจะหักหายไปแล้ว
แต่พระพักตร์ก็ยังงามอยู่มาก แสดง
อาการอมยิ้มเล็กน้อย พระพุทธรูปองค์นี้
ค่อนข้างกำหนดอายุได้โดยยากเพราะ
เหตุว่าแม้พระพักตร์จะดูค่อนข้างเก่า**

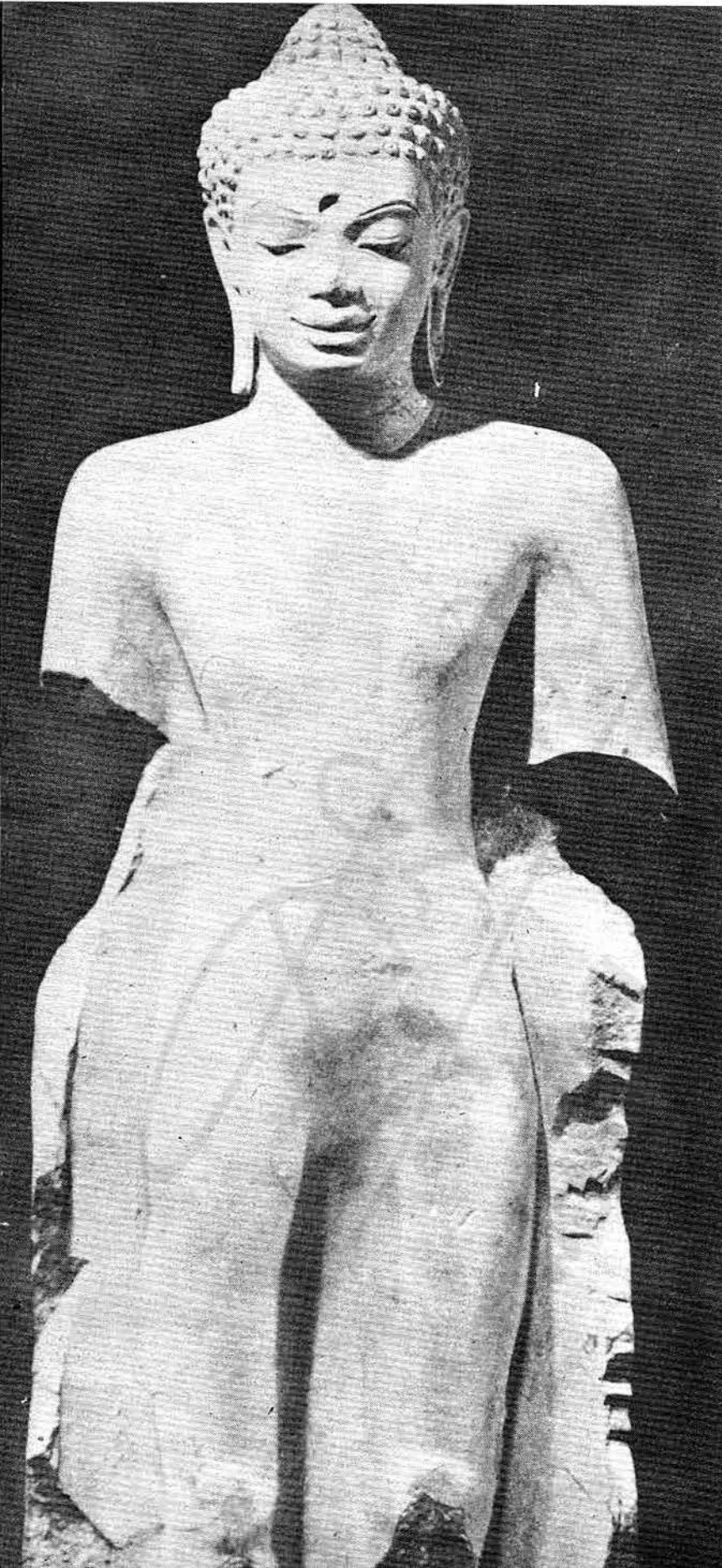
รูปที่ ๕ แผ่นทองคำเป็นรูปพระโพธิสัตว์ศรี
อารยเมตไตรย สูง ๕.๐๘ ซม. ศิลปะทวารวดี
พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓ ว่ากันว่าได้มาจาก
เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ พิพิธภัณฑ์
นอร์ตัน ไชมอน

แต่ก็มีการสลักอุณาโลมเจาะเข้าไปใน
พระนลาฏ พระขนงก็สลักเป็นรอยลึก
ลงไป รวมทั้งพระเนตรด้วย ซึ่งแสดงว่า
แต่เดิมคงจะมีการฝังเพชรพลอยและ
โลหะลงไปในศิลา ก็เทคนิคเช่นนี้ โดย
เฉพาะการฝังโลหะลงในศิลา เป็นที่
นิยมกันในศิลปะขอมในราวพุทธศต
วรรษที่ ๑๖- ๑๗ ด้วยเหตุนี้พระพุท
ธรูปองค์นี้ ก็อาจจะอยู่ในสมัยนั้นด้วย
คือสร้างขึ้นในปลายสมัยทวารวดี พระ
โอษฐ์เองก็สลักเป็นขอบ ๒ ชั้นตาม
แบบขอม

นอกจากนี้ ยังมีอีกรูปหนึ่งเป็น
รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสัมฤทธิ์
๔ กร ทราบได้เพราะมีพระธยานิพุทธ
อมิตาภะองค์เล็กประทับนั่งปางสมาธิ
อยู่เหนือมวยผม พระโพธิสัตว์สูง
๕๑.๕๔ ซม. (รูปที่ ๕) ได้มาจากอำเภอ
ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จากการค้น
พบเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ เช่นเดียวกับรูป
ที่ ๒ นายประคับทิพย์ บัด ได้กล่าวด้วย
ว่าประติมากรรมในกลุ่มนี้ ซึ่งมีทั้ง
พระพุทธรูปตามแบบศิลปะทวารวดี
และพระโพธิสัตว์ตามแบบศิลปะขอม
ในพุทธศตวรรษที่ ๑๓- ๑๔ ที่งาม ๆ
นั้น ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑ์ส่วนตัว
ของนายรอกกีเฟลเลอร์ในพิพิธภัณฑ์
ของสมาคมเอเชีย ในกรุงนิวยอร์ก
(รูปที่ ๒) ศูนย์กลางศิลปะเอเชีย (the
Center for Asian Art) ในเมืองซาน
ฟรานซิสโก คือในพิพิธภัณฑ์ส่วนตัว
ของนายเอเวอรี่ บรันแดง (Avery Brun-
dage) ในพิพิธภัณฑ์เดออิง (De Young
Museum) (แต่ในหนังสือเล่มนี้ไม่ได้
นำรูปมาลงตีพิมพ์ แม้เขาจะกล่าวถึง
โบราณวัตถุในศิลปะเอเชียของนาย
เอเวอรี่ บรันแดงก็ตาม ข้าพเจ้าจึงไม่ได้
กล่าวถึง - ผู้แปล) และในพิพิธภัณฑ์
กิมเบลล์ (Kimbell Museum) ที่พอร์ต

รูปที่ ๖ พระอาทิตย์ ศิลปะ สูง ๑๑๓.๖๗ ซม.
ศิลปะแบบเทวรูปรุ่นเก่า พุทธศตวรรษที่
๑๓-๑๔ ได้มาจากเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชร
บูรณ์ พิพิธภัณฑ์นอร์ตัน ไชมอน

เวอร์ธ (Fort Worth) ในรัฐเท็กซัส รวมทั้งในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่กรุงเทพฯ (ความจริงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่กรุงเทพฯ นั้น แม้จะมีพระโพธิสัตว์สัมฤทธิ์ขนาดใหญ่ในศิลปะแบบเดียวกัน คือราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ แต่ก็ได้มาจากเมืองฝ้าย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ หาได้มาจากกลุ่มอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ไม่ - ผู้แปล) นายปลัดสันนิษฐานว่าการที่ประติมากรรมกลุ่มอำเภอประโคนชัยหลายรูปมาถูกฝังรวมกันอยู่ในกรุของปราสาท อาจเป็นเพื่อหลบซ่อนจากศัตรูก็เป็นได้ นายปลัดยังกล่าวด้วยว่า ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรและพระศรีอริยเมตไตรยนั้น นอกจากแสดงความเกี่ยวข้องกับศิลปะขอมในพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ แล้ว ยังอาจเกี่ยวข้องกับศิลปะศรีวิชัยทางภาคใต้ของประเทศไทยด้วย (ข้อหลังนี้ ข้าพเจ้าไม่ผู้เห็นด้วยนัก-ผู้แปล) พระโพธิสัตว์องค์นี้ทรงผ้าสั้น และมีสายรัดองค์เชือกคาดเช่นเดียวกับรูปพระโพธิสัตว์ศรีอริยเมตไตรย (รูปที่ ๒) แต่ความงามสู้รูปที่ ๒ ไม่ได้เลย ข้าพเจ้าไม่เสียดายนัก ถ้ารูปที่ ๑ นี้จะคงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานต่างประเทศ เพราะอาจเป็นสื่อช่วยโฆษณาให้ชาวต่างประเทศรู้จักประเทศไทยได้มากขึ้น

เศรษฐีอเมริกันคนสุดท้ายที่อาจจะกล่าวถึงได้จากหนังสือเล่มนี้ก็คือ นายวัลเตอร์ (Pual F. Walter) เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๘ และปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ เขาเป็นนักอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน และสนใจในโบราณศิลป์

รูปที่ ๑ พระพุทธรูปยืน ศิลปะ สูง ๒๒๓.๔๒ ซม. ศิลปะทวารวดี พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ ได้มาจากเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ พิพิธภัณฑสถานอินดีน โชมอน

วัตถุหลายอย่างเช่น ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพพิมพ์สีฉูดฉาด และเครื่องดินเผา บทความนี้สตรีชาวอินเดียชื่อ วิทยา เดเฮเจีย (Vidya Dehejia) เป็นผู้เขียน ปัจจุบันเธอสอนศิลปะอินเดียอยู่ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย กรุงนิวยอร์ก

สำหรับโบราณศิลปวัตถุของนายวัลเตอร์ มีอยู่ชิ้นหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ที่ถูกลักลอบออกจากประเทศไทยคือ พระพุทธรูปดินเผาศิลปะหริภุญชัยจากเมืองลำพูน สูง ๕๔.๖๑ ซม.อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ (รูปที่ ๑๐) แม้ผู้เขียนบทความจะไม่แน่ใจว่าเป็นพระพุทธรูปหรือไม่ แต่ข้าพเจ้าก็เห็นว่าเป็นพระพุทธรูปอย่างแน่นอน โดยดูจากเกตุมาลาหรือเมวาลี ขมวดพระเกศา พระกรรณที่ยาว และจีวรห่มคลุม พระพุทธรูปองค์นี้ แสดงให้เห็นเป็นอย่างดีถึงการผสมกันระหว่างอิทธิพลของศิลปะทวารวดีและศิลปะขอม อิทธิพลของศิลปะทวารวดีนั้น อาจเห็นได้จากขมวดพระเกศาที่ค่อนข้างใหญ่และจีวรห่มคลุม บางแลเห็นขอบสบงนูนได้ ส่วนอิทธิพลของศิลปะขอมอาจเห็นได้จากไรพระศก พระพักตร์สี่เหลี่ยม พระขนงเกือบเป็นเส้นตรง พระมัสสุเหนือริมพระโอษฐ์ พระโอษฐ์ขอบ ๒ ชั้น ส่วนพระเนตรที่ค่อนข้างโปนนั้น เป็นของศิลปะหริภุญชัยโดยเฉพาะ ผู้เขียนคือวิทยา เดเฮเจียอาจจะถูกค้องที่กล่าวว่ารูปร่างนี้จะเคยประดับอยู่ในซุ้มของ

รูปที่ ๕ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร สัมฤทธิ์ สูง ๕๑.๔๔ ซม. ศิลปะเทวารูปรุ่นเก่า พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ ได้มาจากอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พิพิธภัณฑ์ธนอร์ตัน ไชมอน

รูปที่ ๑๐ พระพุทธรูปยืน ดินเผา สูง ๕๔.๖๑ ซม. ศิลปะแบบทวารวดีตอนปลาย (หริภุญชัยหรือลำพูน) พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ อยู่ในพิพิธภัณฑ์ส่วนตัวของนายโพล วัลเตอร์ (Paul F. Walter) สหรัฐอเมริกา

พระเจดีย์แบบเดียวกับเจดีย์สี่เหลี่ยม
ที่วัดจามเทวี หรือกุฎเมืองลำพูน ก็ได้

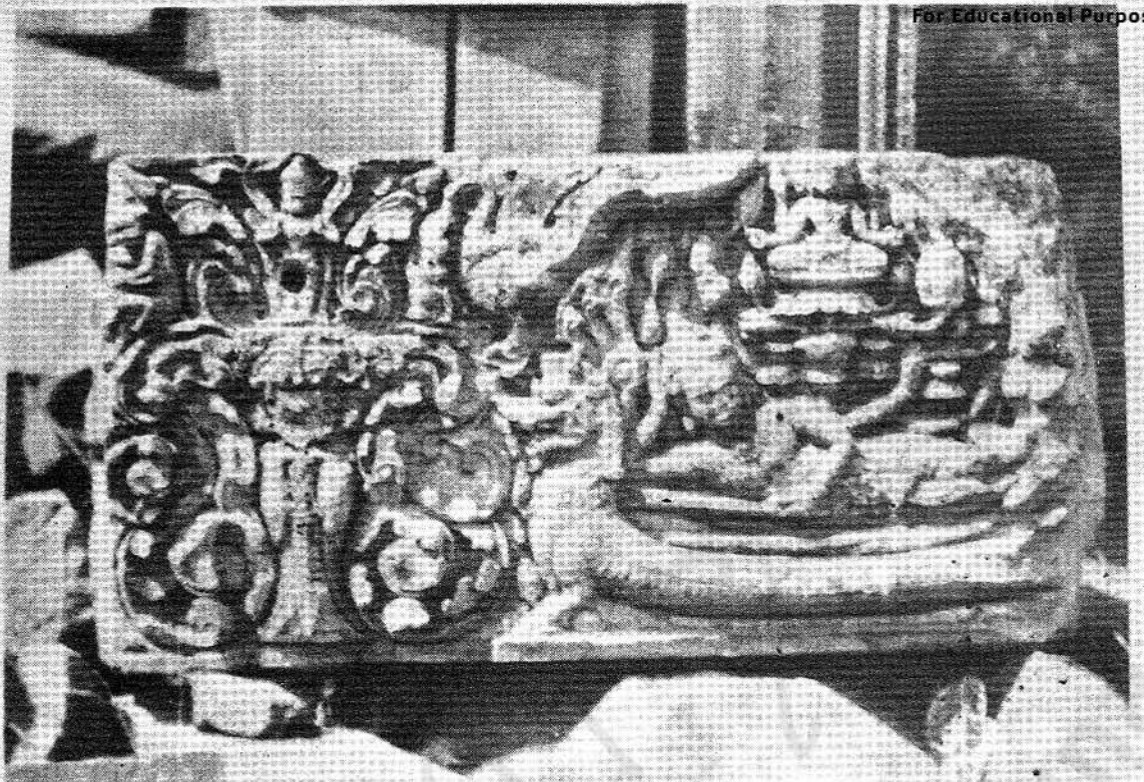
ข้าพเจ้าแน่ใจว่า โบราณวัตถุ
ทั้งหมดที่แสดงรูปมา ทั้ง ๔ รูปนี้
เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรไม่เคยเห็น
หรือถึงเคยก็ไม่ควรอนุญาตให้นำ
ออกนอกประเทศไทย ยกเว้นพระ
พุทธรูปทวารวดีสัมฤทธิ์ยืน ใน
รูปที่ ๑ ซึ่งข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่า นาย
รอกกีเฟลเลอร์ที่ ๓ ได้ขออนุญาต
นำออกนอกประเทศไทยอย่างถูก
ต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพราะ
เขาเคยกระทำเช่นนั้น และก็ได้รับ
อนุญาตด้วย

โบราณวัตถุที่ถูกลักลอบ
ออกนอกประเทศไทยเช่นนี้ ข้าพ

รูปที่ ๑๑ ภาพจำลองรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ ที่พิพิธภัณฑ์ Rautenstrauch Joist เมือง
โคโลญ ประเทศเยอรมนี

พนมรุ้ง

ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่า เราจะเรียกร่องขอ
หินได้หรือไม่ เพราะเราไม่เคย
เห็นหรือถ่ายภาพมาแต่ก่อนเลย
ข้าพเจ้าไม่บอกว่าค้นพบในประเทศไทย
เรา ก็ไม่สามารถจะทราบได้
สักวันแต่จะคาดคะเนเท่านั้นเอง
จากทางด้านแบบศิลปะ เช่นรูปที่
๗ และ ๘ เป็นต้น

ข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่ากรมศิลป
ากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่โดยตรง น่า
จะลองปรึกษากับนักกฎหมายดู

อนึ่ง ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวไว้ด้วย
อีก ที่เขียนมาทั้งหมดนี้ ยังไม่สุดสิ้นครบ
ทั้งหมด เพราะยังมีโบราณวัตถุอีกเป็น
จำนวนมากที่ถูกลักลอบ นำออกนอก
ประเทศไทย เท่าที่ข้าพเจ้าเคยเห็นก็

รูปที่ ๑๒ ทับหลังรูปพระนารายณ์บรรทม
สินธุ์ ถ่ายที่ปราสาทพนมรุ้ง เมื่อสมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จประพาส
เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๒

มีอีก เช่นแผ่นทองคำขนาดเล็กสลัก
รูปพระโพธิสัตว์ กล้ายรูปที่ ๕ แสดง
อยู่ที่พิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยอินเดีย
นา เมืองบลูมิงตัน สหรัฐอเมริกา เขา
คิดป้ายบอกไว้เองว่ามาจากเมืองศรีเทพ
ในประเทศไทย

สำหรับในต่างประเทศอื่น ๆ
นั้นก็ยังมีอีก เช่นที่พิพิธภัณฑ์วิกตอเรีย
และอัลเบิร์ต (Victoria and Albert
Museum) กรุงลอนดอน ประเทศ
อังกฤษ แต่เมื่อข้าพเจ้าไปครั้งใด ห้อง
ศิลปะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ปิดซ่อม
เสียทุกครั้ง เลยไม่ได้เข้าไปชม นอกจากนี้
มีผู้ที่เคยชมเล่าให้ฟังว่า มีโบราณวัตถุ

ที่ถูกลักลอบนำออกจากประเทศไทย
๒-๓ ชิ้น นอกจากนี้ก็มีอีกที่พิพิธภัณฑ์
สถานแห่งชาติ กรุงแคนเบอร์รา ประเทศ
ออสเตรเลีย ข้าพเจ้าไม่ทราบว่
เขาสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สำเร็จแล้ว
หรือยัง แต่เวลาไปที่นั่น เมื่อขอเข้าชม
โบราณวัตถุของทวีปเอเชีย ก็ไม่เคย
ได้ชมเลยสักครั้งเดียว

เป็นอันว่าจบเรื่องโบราณวัตถุ
ที่ถูกลักลอบออกนอกประเทศไทยแต่
เพียงเท่านี้ และหวังว่าจะเป็นบทความ
ที่สอนประชาชนคนไทยเราได้ดีว่า เรา
ควรสงวนรักษาโบราณวัตถุสถานของ
เราไว้เพียงใด

ยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่ข้าพเจ้าอยาก
จะกล่าวในที่นี้คือ เรื่องภาพจำลอง
ทับหลังรูปพระนารายณ์บรรทม

สินธุ์ที่ปราสาทพนมรุ้ง ซึ่งปัจจุบัน
ข้าพเจ้าได้เคยเห็นว่ามิปรากฏอยู่ ณ
พิพิธภัณฑ ๓ แห่งคือ ที่ พิพิธภัณฑ
Rautenstrauch Joist ที่เมืองโคโลญ
ประเทศเยอรมนี ๑ แห่ง ที่ พิพิธ
ภัณฑชาติวังสวีทยา (Musee d'
Ethnologie) เมืองเจนีวา ประเทศ
สวิตเซอร์แลนด์ ๑ แห่ง ที่ พิพิธ
ภัณฑเดอเย็ง (De Young) คือพิพิธ
ภัณฑส่วนตัวของนายเอเวอร์ บริน
เดจ (Avery Brundage) อีกแห่งหนึ่ง
บัดนี้ข้าพเจ้าได้รูปถ่ายของทับหลังที่
พิพิธภัณฑ Rautenstrauch Joist มา
ด้วยความกรุณาของสตรีเยอรมันท่าน
หนึ่ง (รูปที่ ๑๑) จึงขอนำมาเทียบ
กับรูปที่เราได้เคยถ่ายไว้แล้วแต่ก่อน
ต่อไป

รูปแรกเป็นรูปที่ถ่ายเมื่อ สม
เด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
เสด็จไปประพาสปราสาทพนมรุ้ง เมื่อ
วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๒ และ
ได้ถ่ายรูปทับหลังที่ได้หักพังตกลงมา
แล้ว และต่อมาได้ถูกขโมยไป (รูปที่
๑๒) อาจนับได้ว่าเป็นรูปทับหลังพระ

รูปที่ ๑๓ ทับหลังรูปพระนารายณ์บรรทม
สินธุ์ นายมานิต วัลติโกดม ถ่ายที่ปราสาท
พนมรุ้ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓

นารายณ์บรรทมสินธุ์รูปแรกที่ถ่ายขึ้น
รูปถัดมา เป็นรูปที่คุณ มานิต วัลติ
โกดม ได้ถ่ายไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓
และตีพิมพ์ในหนังสือ “รายงานการ
สำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค ๒ พ.ศ.
๒๕๐๓ - ๒๕๐๔” (กรมศิลปากร ตี
พิมพ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐) (รูปที่ ๑๓)
มีข้อสังเกตว่า แม้ภาพที่ถ่ายเมื่อสมเด็จพระ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จไป
ประพาสปราสาทพนมรุ้ง เมื่อ พ.ศ.
๒๔๗๒ จะเก่ากว่าภาพที่คุณมานิต
วัลติโกดมถ่ายถึง ๓๑ ปี แต่ทับหลังรูป
พระนารายณ์บรรทมสินธุ์ชิ้นนี้ ก็ยังคง
ตั้งอยู่ ณ ที่เดิม แม้แต่เศษหินที่เคยรอง
รับทับหลังชิ้นนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒
ก็ยังคงอยู่ แสดงว่าไม่ได้เคยถูกรบกวน
เลย เว้นแต่ภาพถ่ายของคุณมานิตจะมี
พิชขึ้นอยู่ทางด้านบนซ้ายมือของผู้ดู
และขวาล่างของภาพเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ถ้านำภาพสลักที่
พิพิธภัณฑเมืองโคโลญ ประเทศเยอรมนี

(รูปที่ ๑๑) มาเทียบกับรูปที่ ๑๒ และ
๑๓ แล้ว จะเห็นว่าเป็นของจำลองอย่าง
แน่นอน เพราะฝีมืองามสู้กันไม่ได้โดย
นอกจากนี้ก็ยังมึสิ่งผิดแผกออกไปอีก
เช่น พระนารายณ์หันพักตร์ไม่เหมือน
กัน พระนารายณ์ในรูปจำลองมีพระบาท
แต่ของเดิมไม่มี พระพรหมของเดิมมี
๔ พักตร์ ในรูปจำลองมีเพียงพักตร์เดียว
พระกรก็วางไม่เหมือนกัน มังกรมีหน้า
ไม่เหมือนกัน รวมทั้งลวดลายต่าง ๆ
เช่น ลายบัวในรูปจำลอง ก็สลักอย่าง
คร่าว ๆ มาก องค์ของพระนารายณ์รูป
เดิมมีรูเงาะอยู่บนพระอังสา (บ่า) ซ้าย
แต่รูปที่จำลองไม่มี ฯลฯ ด้วยเหตุนี้
จะเห็นได้ว่าเป็นของจำลองอย่างแน่นอน
และดูได้ไม่ยากเลย

ข้าพเจ้าเสียดายที่ว้ายังไม่ได้
รูปถ่ายจากภาพจำลองอีกชิ้นหนึ่ง
ที่พิพิธภัณฑชาติวังสวีทยา เมือง
เจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์
ถ้าได้มาเมื่อใดแล้ว จะได้นำมา
เปรียบเทียบ และเขียนเล่าสู่กันฟัง
อีกต่อไป